

ÖĞRETİM UYGULAMASI

Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı Bağlamında Geliştirilen Bir Etkinlik Örneği: Psikososyal Gelişim Alanları¹

Hasan ATAĞ²

ÖZ. Bu çalışmada, ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin gelişimsel rehberliğe dayalı olarak, hem beş psikososyal gelişim alanıyla ilgili kavramları hem de Malazgirt ve Dandanakan Savaşı'nı daha iyi öğrenebilmesi için örnek beş etkinlik sunulmuştur. İlköğretim altıncı sınıflarda Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kişisel/sosyal yeterliklerin kazandırılması amacıyla geliştirilen bu program, ders öğretmenin ve öğrencilerin rehberlik ihtiyaçlarını belirleme anketini doldurması ve öğretmenin istekleri sonucunda elde edilen veriler göz önünde bulundurularak geliştirilmiş, müfredatla kaynaştırılarak oluşturulmuştur. Programın, öğrencilerin sinerji kavramını öğrenmesine, yaşama aktarabilmelerine ve insan ilişkilerdeki önemini anlamalarına; geribildirim vermeyi öğrenmelerine, geribildirim iletişimindeki yeri ve önemini anlamalarına, geribildirim çatışmayı önlemedeki yerini fark etmelerine; ekip çalışmasının önemini anlamalarına ve son olarak da ekip çalışmasının sorun çözümündeki önemini anlamalarına ilişkin farkındalık kazandırdığı ve Malazgirt ve Dandanakan Savaşı'nı daha iyi öğrenmelerine yardımcı olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kapsamlı gelişimsel rehberlik, Psikososyal gelişim alanları, Malazgirt Savaşı, Dandanakan Savaşı

Giriş

Genel olarak rehberlik müfredatı, sistematik olarak sunulmuş ve yapılandırılmış gelişimsel grup etkinliklerini içermektedir. Rehberlik müfredatının amacı, her düzeydeki öğrencilere, normal gelişim bilgisi sağlamak ve yaşam becerileri kazanma ve kullanmalarına yardımcı olmaktır (Akman, 1994). Rehberlik müfredatının düzenlenmesi ve yürütülmesinden okul psikolojik danışmanları sorumlu olmakla birlikte, müfredatın başarılı bir şekilde uygulanması için okuldaki tüm birimlerin ve personelin işbirliği gerekir. Bireysel planlama faaliyetleri bütün öğrencilere yöneliktir ve öğrencilere kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki gelişimlerini planlama, kontrol etme ve uygulamalarına yardım etme amacını taşımaktadır. Bu faaliyetler bireyi tanıma, bilgi verme, yerleştirme ve izleme hizmetleri yoluyla gerçekleştirilir (Kuzgun, 1992a; Yeşilyaprak, 2006).

Müdahale hizmetlerinin amacı, problemi olan ve kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki gelişimleri bundan dolayı olumsuz etkilenen öğrencilere yardım etmektir. Müdahale hizmetleri müşavirlik, bireysel psikolojik danışma, kriz danışmanlığı ve sevk gibi etkinliklerden oluşur (Aydın, 1990). Sistem desteği ise, bu öğelerin desteklenmesi için gerekli yönetim faaliyetlerini ve genel eğitim programlarını içerir. Psikolojik danışmanların profesyonel gelişimleri, personel ve çevre ilişkileri etkinlikleri, öğretmenlere yapılan müşavirlik hizmetleri, danışma kurulları, topluma ulaşma, programın yönetimi ve sürdürülmesi gibi öğelerden oluşmaktadır (Kuzgun, 1992b; Yeşilyaprak, 2006).

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri eğitim sisteminin önemli bir ögesidir. Kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programları her okulun eğitim programını ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Bu programlar öğrencilerin her birini sürekli gelişen bireyler olarak kabul eder. Bu nedenle kapsamlı rehberlik programları gelişimsel nitelikte düzenlenmelidir. Bu programlar öğrencilerin okul yılları süresince geçtikleri farklı gelişimsel evrelere yönelik etkinlikleri içermelidir (Yeşilyaprak, 2007).

¹ **NOT:** Bu öğretim uygulaması Selçuk Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Şahin Kesici tarafından incelenmiş ve yayımlanmaya uygun bulunmuştur.

² Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, sternum_001@hotmail.com

Bu yazıda, gelişimsel rehberliğe dayalı olarak, ilköğretim okulu altıncı sınıflarda psikososyal gelişim alanları için geliştirilmiş olan etkinlikler sunulmaktadır. Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı dikkate alınarak geliştirilen bu öğretim uygulaması, ilköğretim altıncı sınıflar için geliştirilmiştir. Kapsamlı gelişimsel rehberlik programları müfredatla birleştirilebilen, hem rehberlik, hem de derse ilişkin kazanımların birlikte verilmesini hedefleyen bir gelişimsel rehberlik programıdır (Yeşilyaprak, 2007). Bu programda 6. sınıf öğrencilerinin gelişimsel düzeyleri ve müfredat programı dikkate alınmış, uygulanan etkinlikler bu doğrultuda geliştirilmiştir. Program, uygulayıcı tarafından sınıf öğretmeniyle birlikte yürütülmüştür. Programdaki, kişisel/sosyal gelişim alanında öğrencilerin sahip olmaları hedeflenen yeterliklerin kazandırılmasına yönelik faaliyetler sınıfta uygulanmıştır.

Programın Gerekçe ve Amacı

Çağdaş eğitim sistemi içerisinde, psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri hızla ilerleyerek gelişimini sürdürmektedir. Kapsamlı gelişimsel rehberlik programları ve bu programlara bağlı olarak geliştirilen etkinlikler, PDR hizmetlerinin çağdaş eğitim sistemi içerisindeki yerini sağlamlaştırmada oldukça önemlidir. Bu bağlamda genel olarak rehberlik hizmetleri öğrencinin aşağıdaki özellikleri kazanmasını amaçlamaktadır (Yeşilyaprak, 2002; 2007);

- Yeteneklerini kavrayıp etkili bir biçimde geliştirebilmesi,
- İlgi ve yetenekleri yönünde bir öğretim programını seçerek yürütebilmesi, bilişsel, bedensel ve sosyal yönlerden dengeli ve eğitim amaçlarımıza uygun bir biçimde yetişebilmesi,
- Okul içinde ve dışında kişiliğinden gelen veya çevrenin, toplumun etkileri sonucu ortaya çıkan problemlerini çözebilmek için en doğru kararları alabilecek bir yeterliği kazanabilmesi,
- İlgi ve yeteneklerine uygun bir okul, bölüm, alan, iş veya mesleği tanıyıp seçebilmesi,
- Çeşitli alanlarda kendisinden beklenen uyumları sağlayabilmesi için gerekli tercihleri yapması, kararları alması, bunları planlayabilmesi ve uygulayabilmesi,
- İnsanlarla iyi ilişkiler kurabilmesi ve hayata karşı olumlu bir tutum geliştirebilmesi,
- Boş zamanlarını iyi kullanmada anlayış ve görüş kazanabilmesi yönlerinde kendisine sürekli ve etkili bir yardım sağlamaktır.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde, son yaklaşım olarak bireyi ve onun gelişimsel ihtiyaçlarını ön plana alan, hizmetlerin öğrencilerin bir bütün olarak gelişimlerine yönelik olmasını öngören, gelişimsel rehberlik anlayışı esas alınmaktadır ve program geliştirmede bu anlayışın ilkeleri uygulanmaktadır. Bu bağlamda, gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programlarının temel amaçları aşağıda sunulmaktadır (Kuzgun, 1992a; 1992b; Yeşilyaprak, 2006; 2007);

1. Okul ortamını tanıma,
2. Kendini ve başkalarını tanıma,
3. Tutum ve davranışlarını tanıma,
4. Karar verme ve sorun çözme,
5. Olumlu kişilerarası ilişkiler geliştirme,
6. Verimli ders çalışma alışkanlıkları kazanma,
7. Meslekleri tanıma ve eğitsel plan yapma,
8. Katılım ve toplum kaynakları üzerinde odaklanma.

Eğitim bireyin var olan güçlerini en son sınırına kadar geliştirmesine yardım eden bir araçtır. Eğitimin etkili olabilmesi için eğitilenin yani öğrencinin tanınmasına gereklilik vardır. İlk ve ortaöğretime ilişkin uygulamalar incelendiğinde öğrencilerin akademik başarılarının hemen her zaman birinci planda tutulduğu gözlenmektedir. Buna karşın, öğrencinin diğer temel ihtiyaçlarının göz ardı edildiği, kişisel/sosyal ve mesleki gelişimlerinin yeterli düzeyde desteklenmediği görülmektedir. Oysa öğrencilerin akademik anlamda başarılı olmalarının yanı sıra, gelecekteki yaşantılarında dengeli, üretken, topluma iyi uyum sağlamış, mutlu ve sağlıklı bireyler olabilmeleri için eğitsel olduğu kadar kişisel/sosyal ve mesleki gelişimlerinin de desteklenmesi gerekmektedir (Aydın, 1990; Akman, 1994).

Erken yaşlardan başlayarak öğrencilere programlı ve sistematik bir şekilde kapsamlı gelişimsel rehberlik uygulanması, öğrencilerin gelişimlerine pek çok olumlu katkı sağlamaktadır. İlköğretim okulu altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamında, kişisel/sosyal yeterliklerin kazandırılması amacıyla geliştirilen Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı, kısa süreli ve pilot bir uygulamadır. Buna karşın, ders öğretmeninin işlerini kolaylaştırması ve kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarının akademik başarıyı destekleyici, müfredat konularının kavranmasını kolaylaştırıcı özelliğini fark ettirmesi açısından önemlidir. Ayrıca, öğrencilere yeni yeterlilikler kazandırmak amacını taşıması açısından da önemlidir.

İlköğretim altıncı sınıf ders öğretmenine ve öğrencilere, öğrencilerinin rehberlik ihtiyaçlarını belirlemek üzere bir form uygulanmış, formdan elde edilen sonuçlar ve öğretmenle yapılan görüşme dikkate alınarak, öğrencilerin rehberlik ihtiyaçlarının kişisel-sosyal alanda yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu durum, neden kişisel-sosyal rehberliğin seçildiğini, yani programın gerekçesini açıklamaktadır.

İlkeler

Bu bölümde önce, kapsamlı gelişimsel rehberlik programının genel ilkelerine değinilmiş, ardından altıncı sınıf öğrencileri için geliştirilen programın ilkeleri açıklanmıştır. Rehberlik programlarını tam olarak uygulamak ve başarıya ulaşmak için bütün okul çalışanlarının işbirliği içinde çalışmaları gerekir. Okulun bütün öğretmenleri bu çalışmaları desteklemediği takdirde sadece birkaç kişi bu işi başaramaz. Bu programın sayılıları ve dayandığı temel ilkeler aşağıda açıklanmaktadır (Kuzgun, 1992a; 1992b; Yeşilyaprak, 2006; 2007);

- Bir gelişimsel rehberlik programı olarak bu program öğrencinin eğitsel hedeflerine ulaşmasına yardımcıdır.
- Rehberlik herkes içindir ve devamlı bir süreçtir.
- Rehberlik süresi açıkça belirlenmiş hizmetleri ve kesin sorumlulukları içerir.
- Rehberlik hizmetleri yaşamın her döneminde geçerli olan temel ihtiyaçları ve farklı gelişim dönemlerine özgü “gelişim ihtiyaçlarını” karşılamaya yöneliktir.
- Rehberlik hizmetleri eğitim sürecindeki tüm öğrencileri kapsar.
- Psikolojik danışma programı öğrencilerin özelliklerine ve gereksinimlerine uygundur.
- Psikolojik danışma ve rehberlik programlarını, psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi almış bir uzman yürütür.
- Bu program öğrencinin her yönüyle gelişimi sağlanarak akademik başarısının yükselmesine yardımcı olacaktır.
- Psikolojik danışma ve rehberlik programı diğer akademik programlarla eşgüdüm içindedir.

- Psikolojik danışma ve rehberlik programları toplumun gereksinimleriyle ilişkili ve bütünlüktür.
- Psikolojik danışma ve rehberlik programı değişen gereksinimlere uyum sağlayacak bir esnekliği korur.
- Öğretmenin rehberlik alanına katkılarına fırsat verilerek öğrenci gelişimine etkileri artacaktır.
- Psikolojik Danışman ders öğretmeni ile işbirliği yapar.

İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin gelişimsel düzeylerine uygun olan ve kişisel-sosyal kazanımları içeren programın temel ilkeleri aşağıda sunulmaktadır;

1. İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin gelişimsel düzeylerine uygun olan kişisel-sosyal kazanımlar kapsamında, ekip çalışması, geribildirim verme ve sinerji kavramını geliştirmeye yöneliktir.
2. Program, öğrencilerin gelişim dönemine özgü “gelişim ihtiyaçlarını” karşılamaya yöneliktir.
3. Uygulama sürecine uygulamacı ve ders öğretmeni katılır. Psikolojik Danışman ders öğretmeni ile işbirliği yapar.
4. Sınıftaki bütün öğrenciler programdan eşit şekilde yararlanır.
5. Psikolojik danışma programı öğrencilerin özelliklerine ve gereksinimlerine uygundur.
6. Normal ders saatlerinde sınıfta uygulanır.
7. Program, uygulama sürecinde öğrencilerin gelişimsel düzey ve ihtiyaçlarına göre değiştirilebilir.
8. Programın uygulanması sırasında, psikolojik danışmanlık mesleğinin etik ilkeleri geçerlidir.
9. Rehberlik programı ders müfredatıyla bütünleştirilmiştir.
10. Program, toplumun gereksinimleriyle ilişkili ve bütünlüktür.

Süreç

Program ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerine yönelik olarak geliştirilmiştir. Programdaki etkinlikler, programı geliştiren kişi tarafından ders öğretmenin refakati ve yardımlarıyla sınıf içinde uygulanmıştır. Programın son hali, yapılan ihtiyaç analizi sonuçları doğrultusunda şekillendirilmiştir. Ders öğretmenin talebi doğrultusunda program 2 ayrı sınıfta, 2 hafta süreli ve haftada 4 uygulama olarak planlanmıştır. İlk olarak, öğrencilere ve ders öğretmene ihtiyaç analizi uygulaması yapılarak programın amaçları belirlenmiş, sonra planlanan etkinlikler gerçekleştirilmiş ve etkinliklerin bitiminde öğrencilerden ve ders öğretmeninden programa ilişkin sözlü ve yazılı değerlendirme alınarak program sonlandırılmıştır. İhtiyaç analizi sonucunda kişisel-sosyal gelişim alanına ilişkin bazı yeterliliklere odaklanılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Program, Sosyal Bilgiler dersinde yürütülmek üzere şekillendirilmiş ve hem müfredata hem de rehberlik hedeflerine odaklanılmıştır. Öğretmen ve uygulayıcı etkinlikleri Malazgirt Savaşı ve Dandanakan Savaşı konularında uygulamaya karar vermiştir. Programın genel çerçevesi aşağıda sunulmaktadır.

Rehberlik İhtiyaçlarının Belirlenmesi

İhtiyaç analizi uygulaması için, ders öğretmeni ve öğrencilerden ihtiyaç analizi formu doldurmaları istenmiştir. Öğretmen için ihtiyaç analizi formu hazırlanırken Erkan'ın “İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği” temel alınmış, yine öğrenciler için ihtiyaç analizi uygulaması için Erkan'ın “İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Bunlara ek olarak, öğretmenin görüş ve önerileri dikkate alınmış ve etkinliklere karar verilmiştir.

Alanlara göre Öğrenci Yeterlilikleri ve Göstergelerin Oluşturulması

Bu bölümde öğrenci yeterliklerine ilişkin olarak yapılacak etkinliklere yer verilmiştir. Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı'nda öğrencilere kişisel/sosyal alanda kazandırılacak yeterlikler aşağıda sunulmaktadır;

1. Yeterlik: Sinerji kavramını öğrenme;

- a. Sinerjiyi tanımlayabilme,
- b. Sinerjiye ilişkin yaşamdan örnekler bulma,
- c. İlişkilerde sinerjinin önemini anlama.

2. Yeterlik: Aynı durum ya da olayda farklı insanların farklı duygular hissedebileceği ve bunun normal olduğunu öğrenir. Duygu-düşünce-olay ilişkisini öğrenir.

- a. Duygularını ifade edebilir.
- b. Başkalarının farklı duyguları olabileceğini bilir.
- c. Aynı olayda farklı insanların farklı duygular hissedebileceği ve bunun normal olduğunu öğrenir.
- d. Duygu-düşünce-olaya ilişkin yaşamdan örnekler verebilir.

3. Yeterlik: Çatışmanın yaşamdaki yeri ve önemini kavrama, çatışma çözme davranışları ve bu davranışların çatışmanın sonucuna olan etkisini görmeleri.

- a. Çatışmanın yaşamın her anında karşılaşılabilecek kaçınılmaz ve olağan bir durum olduğunu anlarlar.
- b. Yaşanan çatışma durumlarında, verilen tepkileri bireylerin kendilerinin seçtiğini fark ederler.
- c. Yaşanan çatışmalara gösterilen farklı davranışları (saldırganlık, kaçma, problem çözme) ve bu davranışların çatışmanın sonucunu nasıl etkileyeceğini anlarlar.
- d. En etkili çatışma çözme yolunun problem çözme olduğunu öğrenirler.

4. Yeterlik: Günlük yaşamda kişilerarası iletişimi engelleyerek çatışmaların yaşanmasına neden olan faktörlerin neler olduğunu, bunlardan biri olan yanlış geribildirim ne olduğunu ve doğru geribildirim nasıl verildiğini, sen dili ve ben dili arasındaki farkı anlayarak ben dilini kullanabilme becerisi kazanmalarını sağlamak.

- a. Kişilerarası iletişimin tanımını ve önemini öğrenirler,
- b. Kişilerarası iletişimi engelleyen faktörlerin neler olduğunu ve çatışma yaşantısındaki etkisini öğrenirler,
- c. Sen dili ve ben dili arasındaki farkı anlarlar,
- d. Ben dilini kullanabilme becerisi kazanırlar,
- e. Etkili geribildirim nasıl verildiğini öğrenme,
- f. Geribildirim iletişimdeki yeri ve önemini anlama,
- g. Geribildirim çatışmayı önlemedeki yerini fark etme.

5. Yeterlik: Ekip çalışmasının önemini anlama.

- a. Ekip çalışmasının sorun çözümündeki önemini anlama,
- b. Ekip çalışmasının işleri hızlandırmadaki önemini anlama,

c. Ekip çalışmasına yaşamdan örnekler bulabilme.

Görevleri Belirleme

Uygulayıcı: Uygulayıcı, ilk olarak öğretmenle görüşerek program ve uygulamaları ile ilgili öğretmene kısa bir bilgi vermiş ve öğretmenden uygulamalar için gerekli izni almıştır. Öğretmene, yardımlarına ihtiyaç duyulacağı ve ancak uygulamacı ile işbirliğine girmesi durumunda programın gerektiği gibi işleyeceği belirtilmiştir. Öğretmen bu uygulamayı kabul etmiş, uygulamalar için gerekli izni vermiştir. Ayrıca, okul rehber öğretmeni gözlemci olarak katılmak istemiş ve katılmasına izin verilmiştir. Uygulayıcının temel görevleri programı geliştirme, etkinlik materyalleri bulma, yaratma ve çoğaltma, sınıfta etkinlikleri uygulama, öğrencileri bilgilendirme ve yönergeleri iyi anlamalarını sağlama, uygulamalarının değerlendirilmesini yapma, sonuçlarını çıkarma, öğrencilere geri bildirim verme olarak sıralanabilir.

Okul Rehber Öğretmeni: Okul rehber öğretmeni sadece gözlemci olarak görev almış; ancak bazı yerlerde uygulayıcının isteği üzerine etkinliğe dahil olmuştur.

Ders öğretmeni: Ders öğretmeni, kapsamlı gelişimsel rehberlik uygulamalarında anahtar rolündedir. Bu programda ders öğretmenine uygulayıcının öğrencilere tanıtılması ve ön bilgi verme, sınıf yönetimine yardımcı olma, ihtiyaç analizi ve değerlendirmede uygulayıcıya yardım etme gibi görevler düşmüştür.

Öğrenciler: Böyle bir programda esas olan “öğrencidir”. Etkinliklere aktif olarak katılma, uygulamaların yönergelerini dinleme, ihtiyaç analizi, etkinlikler ve programın değerlendirilmesi için verilen görevleri yerine getirme gibi görevler üstlenmişlerdir.

Zamanlama

Program 2 hafta süreli ve ilk haftada ikişer uygulama ve 2. hafta bir uygulama olmak üzere, her uygulama 1 ders saati (45 dakika) süreli olarak gerçekleştirilmiştir. Önce okula gidilerek, ihtiyaç analizi uygulaması yapılmış, 1. ve 2. haftalarda planlanan etkinlikler gerçekleştirilmiş ve her hafta etkinlikten sonra öğrencilerden ve ders öğretmeninden programa ilişkin değerlendirmeler alınmıştır. Programın uygulanması aşağıdaki gibi tablolaştırılabilir.

Tablo 1. Geliştirilen Programın Uygulanmasına İlişkin Zamanlama

Haftalar	Program			
	Rehberlik Müfredatı	Bireysel Planlama	Müdahale Hizmetleri	Sistem Desteği
1. Hafta	Uygulama 1	---	---	---
	Uygulama 2	---	---	---
1. Hafta	Uygulama 3	---	---	---
	Uygulama 4	---	---	---
2. Hafta	Uygulama 5	---	---	---

Öğrenci Yeterliliklerinin Kazanılmasında Kullanılan Etkinlikler

Programda ikisi aynı olmak üzere (farklı sınıflarda) üç ayrı konu (ders müfredatı) için, müfredatla ilgili olan toplam olarak 5 etkinlik planlanmıştır. 1. etkinlik olarak sinerji kavramıyla ilişkili olan “Bir ordu daha katılsa?” grup çalışması planlanmıştır. 2. etkinlik olarak duygu-düşünce-

olay ilişkisini anlamayı içeren “Kim ne hissediyor?” adlı bir grup çalışması planlanmıştır. 3. etkinlik olarak da çatışma çözmeyle ilgili olan “Savaşı önleyebilir miydiniz?” etkinliğinde karar kılınmış ve düzenlenerek uygulanmıştır. 4. etkinlik olarak da geribildirim verme ve ben dili-sen dili ile ilgili olan “Diojen Ne Demeliydi?” etkinliğinin uygulanmasına karar verilmiştir. 5. ve son etkinlik olarak ise ekip çalışmasının önemine ilişkin olarak oluşturulan “Kim ne yapıyordu?” adlı etkinlik, uygulanmaya karar verilmiştir. Tüm etkinlikler öğretmene açıklanmış ve sonra uygulanmıştır.

Etkinlikler

Uygulama 1: “Bir ordu daha katılsaydı?”

Rehberlik Hedefleri: Sinerji kavramını öğrenir.

Hedef Davranışlar:

- a. Sinerjiyi tanımlayabilme,
- b. Sinerjiye ilişkin yaşamdan örnekler bulma,
- c. İlişkilerde sinerjinin önemini anlama.

Müfredat Hedefleri: Malazgirt Savaşı’nı öğrenir.

Materyal: -

Süreç:

1. Öğretmen konuyu anlattıktan sonra, öğrencilere etkinliğin amacı ve nasıl yapılacağı açıklanır.
2. Uygulamacı öğrencilerle bir oyun oynayacağını açıklar. Oyunun amaç ve kurallarını anlatır. Öğrenciler üç gruba ayrılır. İki grup savaşa girecek iki orduyu temsil etmektedir. Üçüncü ordu ise şimdilik beklemektedir.
3. İki ordudaki öğrencilere hangi yılda oldukları, nerede oldukları, kim oldukları, niçin toplandıkları sorulur (Savaşı iyice öğrenmeleri için) ve komutanlarının adları sorulur.
4. Savaş gerçekleşir (fazla gürültü yapmadan ve birbirine vurmada- birkaç dakika sürer) ve Türk ordusu kazanır.
5. Öğrencilere neden Türk ordusunun kazanmış olduğu sorulur ve gelen cevaplardan sonra “Türk ordusunun daha güçlü olduğu için kazandığı” vurgulanır. Diğer ordunun da gücü olduğu, ancak yenilen ordunun daha güçlü olduğu vurgulanır. Son olarak kenarda bekleyen üçüncü ordunun da bir gücü olduğu söylenir.
6. Şimdi savaşın tekrar yapılacağı, ancak bu kez 3. ordunun yenilen orduya katılacağı ve savaşın bu şekilde başlayacağı söylenir.
7. Savaş yapılır ve bu kez daha önce yenilen ordu kazanır. Öğrenciler yerlerine alınır ve neden bu ordunun kazandığı konusunda tartışmaya başlanır.
8. Gelen cevaplardan sonra, her üç ordunun da bir gücü olduğu, o güçle bir savaşı kazanıp ya da kaybedebileceği, ancak iki gücün birleşimi ile toplamdan daha fazla gücün oluştuğu, bu yüzden ikinci savaşı daha önce yenilen ordunun kazandığı açıklanır. Daha önce sahip olduğu güce yeni bir güç eklenince ordunun daha da güçlendiği ve bu gücün iki ordunun ayrı ayrı olan güçlerinin toplamından daha fazla olduğu açıklanır.
9. Buradan, sinerji kavramına geçilir ve sinerji açıklanır.

10. Sinerjiye ilişkin yaşamdan örnekler bulmaları istenir (mutluluk, sevinç gibi).
11. İlişkilerde sinerjinin önemini sorgulanır.
12. Etkinlik kısa bir özetle bitirilir.

Uygulama 2: “Kim ne hissediyor?”

Rehberlik Hedefleri: Aynı durum ya da olayda farklı insanların farklı duygular hissedebileceği ve bunun normal olduğunu öğrenir. Duygu-düşünce-olay ilişkisini öğrenir.

Hedef Davranışlar:

- a. Duygularını ifade edebilir.
- b. Başkalarının farklı duyguları olabileceğini bilir.
- c. Aynı olayda farklı insanların farklı duygular hissedebileceği ve bunun normal olduğunu öğrenir.
- d. Duygu-düşünce-olaya ilişkin yaşamdan örnekler verebilir.,

Müfredat Hedefleri: Malazgirt Savaşı'nı öğrenir.

Materyal: Duygular ve Farklı Durumlar formları.

Süreç: Aynı dersin ikinci saatinde gerçekleştirilir.

1. Malazgirt savaşı öğretmen tarafından kısaca tekrar edilir.
2. Uygulayıcı sözü devralır. Türk ordusunu canlandıran gruba yendiklerinde ne hissettikleri sorulur ve duygular tahtaya yazılır. Diğer orduya yenildiklerinde ne hissettikleri sorulur ve duygular tahtanın diğer tarafına yazılır.
3. sonra, durumun aynı olduğu, yani tek bir olay olmasına karşın, insanların farklı duygular hissettiği söylenir ve bunun nedeni sorulur.
4. Gelen cevaplardan sonra, “Aynı olayın, farklı insanlarda farklı düşüncelere neden olduğu ve dolayısıyla farklı duyguların hissedildiği ve bunun normal olduğu, biz fark etmesek de olaydan sonra önce kafamızda bir düşüncenin oluştuğu ve bu düşünce olumsuz ise olumsuz duyguların oluştuğu; olumlu ise olumlu duyguların oluştuğu” söylenir.
5. Bundan sonra bunu desteklemek için formlar dağıtılır ve öğrencilerden doldurmaları istenir.
6. Formlar üzerinde tartıştıktan sonra, Malazgirt Savaşı'nda yenen ve yenilen insanların neler hissettiği, neden öyle hissettiği, acaba hangi düşüncelerin o duyguları doğurduğu gibi konular tartışılır, tahtaya yazılır ve olay-duygu-düşünce ilişkisi iyice vurgulanır.
7. Kendi yaşamlarından, arkadaşlarından ve ailelerinden örnekler vermeleri istenir. Olayı anlatmaları ve neler hissetmiş olabilecekleri, neden öyle hissetmiş olabilecekleri, acaba hangi düşüncelerin o duyguları doğurduğu gibi konularda tartışılır.
8. Benimle bu etkinliği yaptığınız için çok “mutlu” hissediyorum diyerek etkinlik tamamlanır.

Uygulama 3: “Savaşı önleyebilir miydiniz?”

Rehberlik Hedefi: Öğrencilerin çatışmanın yaşamdaki yeri ve önemini kavramalarını, çatışma çözme davranışlarını ve bu davranışların çatışmanın sonucuna olan etkisini görmeleri.

Hedef Davranışlar:

- a. Çatışmanın yaşamın her anında karşılaşılabilecek kaçınılmaz ve olağan bir durum olduğunu anlarlar.
- b. Yaşanan çatışma durumlarında, verilen tepkileri bireylerin kendilerinin seçtiğini fark ederler.
- c. Yaşanan çatışmalara gösterilen farklı davranışları (saldırganlık, kaçma, problem çözme) ve bu davranışların çatışmanın sonucunu nasıl etkileyeceğini anlarlar.
- d. En etkili çatışma çözme yolunun problem çözme olduğunu öğrenirler.

Müfredat Hedefleri: Malazgirt Savaşı'nı ve nedenlerini öğrenir.

Materyal: -

Süreç:

1. Öğretmen konuyu anlattıktan sonra, öğrencilere etkinliğin amacı ve nasıl yapılacağı açıklanır.
2. Uygulamacı öğrencilerle bir oyun oynayacağını açıklar. Oyunun amaç ve kurallarını anlatır. Öğrenciler üç gruba ayrılır. İki grup savaşa girecek iki orduyu temsil etmektedir. Üçüncü ordu ise şimdilik beklemektedir.
3. İki ordudaki öğrencilere hangi yılda oldukları, nerede oldukları, kim oldukları, niçin toplandıkları sorulur (Savaşı iyice öğrenmeleri için) ve komutanlarının adları sorulur.
4. Savaş gerçekleşir (fazla gürültü yapmadan ve birbirine vurmada- birkaç dakika sürer) ve Türk ordusu kazanır.
5. Öğrencilere az önce bir savaş yaptıkları ve bir tarafın kazandığı söylenir ve uygulayıcı "ben bir yabancıyım, bu diyara yeni geldim, biri bana neden savaştığımızı açıklayabilir mi?" diyerek, hem savaşın nedenlerini tekrar ettirmiş olur; hem de konuyu bağlayacak malzemeyi elde etmiş olur.
6. Savaşın nedenleri açıklandıktan sonra, "acaba savaşmadan bu aranızdaki sorun çözülebilir miydi? Bakın burada bir başka ülke daha var (üçüncü grup), onlardan arabulucu olmalarını isteyebiliriz" diyerek tartışma başlatılır.
7. Bazen bazı sıkıntılar, bizim birbirimizle çatışma yaşamamıza neden olur, bu normaldir. Ancak, acaba tüm çatışmaları savaşarak mı çözeriz? diyerek konuya devam edilir.
8. Savaşı nasıl önleyebilecekleri sorulur (ders hedefine katkı) ve çatışma tanımlanır.
9. Günlük yaşamlarından çatışma örnekleri vermeleri istenir.
10. Çatışmalara ilişkin çeşitli çözüm yolları (saldırganlık, kaçma, problem çözme) ve bu davranışların çatışmanın sonucunu nasıl etkileyeceği açıklanır.
11. Etkinlik kısa bir özetle bitirilir.

Uygulama 4: "Diojen Ne Demeliydi?"

Rehberlik Hedefi: Günlük yaşamda kişilerarası iletişimi engelleyerek çatışmaların yaşanmasına neden olan faktörlerin neler olduğunu, bunlardan biri olan yanlış geribildirim ne olduğunu ve doğru geribildirim nasıl verildiğini, sen dili ve ben dili arasındaki farkı anlayarak ben dilini kullanabilme becerisi kazanmalarını sağlamak.

Hedef Davranışlar:

1. Kişilerarası iletişimin tanımını ve önemini öğrenirler.
2. Kişilerarası iletişimi engelleyen faktörlerin neler olduğunu ve çatışma yaşantısındaki etkisini öğrenirler.
3. Sen dili ve ben dili arasındaki farkı anlarlar.
4. Ben dilini kullanabilme becerisi kazanırlar.
5. Etkili geribildirim nasıl verildiğini öğrenme,
6. Geribildirim iletişimdeki yeri ve önemini anlama,
7. Geribildirim çatışmayı önlemedeki yerini fark etme.

Müfredat Hedefleri: Malazgirt Savaşı'nı öğrenir.

Materyal: -

Süreç: Aynı grupta, aynı dersin ikinci saatinde gerçekleştirilir.

1. Malazgirt savaşı öğretmen tarafından kısaca tekrar edilir.
2. Uygulayıcı sözü devralır. Bir önceki derste savaşın nedenlerine ve bunla ilgili olarak çatışmanın ne olduğuna ve çatışmaların günlük yaşamdaki ve ilişkilerdeki yerine değinildiğini hatırlatır.
3. Öğrencilerden bir önceki derste gruplara tekrar ayrılmaları istenir; ancak bu kez bir önceki derste 3. orduda olan öğrencilerin istedikleri herhangi bir orduya katılmaları istenir ve toplamda iki ordu oluşturulmuş olur.
4. İki ordudaki öğrencilere hangi yılda oldukları, nerede oldukları, kim oldukları, niçin toplandıkları sorulur ve komutanlarının adları sorulur. Sonra özellikle "niçin savaştıkları" tekrar sorulur.
5. Gelen cevaplardan sonra, komutanların öne çıkması ve savaşın nedenleri hakkında konuşmaları istenir.
6. Bu noktada söze girilerek, bu savaşın aslında bir çatışmadan kaynaklandığı söylenir; komutanların konuşmalarına dikkat çekilir (Komutanlar arasında siz şunu yaptınız, siz bunu yaptınız, bu yüzden savaşa geldik gibi konuşmalar geçer.).
7. Geribildirim, kişilerarası iletişimi engelleyen faktörlerin neler olduğu ve sen dili ve ben dili tanımlanır. Komutanların konuşmalarındaki yanlış geribildirimlere, kişilerarası iletişimi engelleyen faktörlere ve sen dili ve ben dilinin kullanımına dikkat çekilir ve bunlar tahtaya yazılır.
8. Sonra, iki komutan arasında (bu kez öğretmen ve uygulayıcı iki komutanı canlandırmaktadır) etkili bir iletişim örneği (önceden hazırlanır) olan bir konuşma yapılır ve aslında iyi bir iletişimle bir savaşın bile önlenebileceği; günlük yaşamımızda da buna benzer olayların olduğu söylenir ve örnekler bulmaları istenir.
9. Örnekler üzerinde tartışılır ve ikili çalışmalar yapılır. Bu çalışmalara grubun müdahale etmesine izin verilir ve tartışılır.
10. Benimle bu etkinliği yaptığınız için "kendimi çok mutlu hissediyorum" diyerek ve ben dilini kullandığını söyleyerek etkinlik tamamlanır.

Uygulama 5: "Kim ne yapıyordu?"

Rehberlik Kazanımı: Ekip çalışmasının önemini anlama.

Hedef Davranışlar:

- a. Ekip çalışmasının sorun çözümündeki önemini anlama,

b. Ekip çalışmasının işleri hızlandırmadaki önemini anlama,

c. Ekip çalışmasına yaşamdan örnekler bulabilme.

Ders Kazanımı: Dandanakan Savaşı'nı öğrenir.

Materyal: -

Süreç: Dandanakan Savaşı'nın işlendiği derste yapılır.

1. Öğretmen konuyu anlattıktan sonra, öğrencilere etkinliğin amacı ve nasıl yapılacağı açıklanır.
2. Uygulamacı öğrencilerle bir oyun oynayacağını açıklar. Oyunun amaç ve kurallarını anlatır. Öğrenciler beş gruba ayrılır. Her grup savaşa girecek ordudaki bir alt grubu temsil etmektedir. Bir öğrenci de komutan olarak görev alır.
3. Öğrencilere hangi yılda oldukları, nerede oldukları, kim oldukları, niçin toplandıkları, ordudaki görevleri sorulur (Savaşı öğrenmeleri ve tekrar etmeleri için) ve komutanlarının adları sorulur. Ayrıca, savaşta her grubun (okçular gibi) hangi görevi yaptığı sorulur.
4. Öğrencilere neden Türk ordusunun kazanmış olduğu sorulur ve gelen cevaplardan sonra "Selçuklu ordusunun daha güçlü olduğu için kazandığı" vurgulanır. Bu gücün nereden geldiği sorgulanır.
6. Bu gücün ordunun farklı alanlarda uzmanlaşmış kişileri içeren gruplardan oluştuğu ve aslında ordunun bir ekip olduğu; savaşın da iyi bir ekip çalışması ile kazanıldığı söylenir.
7. Savaşın bir sorun yüzünden çıktığı (müfredata dayalı olarak) açıklanır ve buradan ekip çalışmasının sorun çözmede etkili olduğu vurgulanır. Bu durum atasözleri ile desteklenir.
8. Orduda okçular ve piyadeler olmasaydı, yine de savaş kazanılır mıydı? gibi sorularla ekipteki her üyenin önemli olduğu vurgulanır ve yaşamdan örnekler bulmaları istenir.
9. Ailenin de bir ekip olduğu, ailedeki herkesin üstüne düşeni yaptığında sorun çıkmayacağı, sorun çıkarsa bile bir ekip olarak ailenin bunu kolayca çözebileceği vurgulanır ve yaşamlarından örnek bulmaları istenir.
10. Son olarak, sınıfta onların da aslında bir ekip olduğu ve ekipte üstlerine düşen görevleri yapmaları önerilerek etkinlik bitirilir.

Sonuç ve Değerlendirme

Programın Değerlendirilmesi

Her uygulamada öğrencilerin uygulama sırasındaki tepki, ilgi ve performansları gözlenmiş; uygulama sonunda ders öğretmeninden, okul rehber öğretmeninden ve öğrencilerden sözlü ve yazılı geribildirim alınmıştır. Uygulama sonunda ders öğretmenine verilen değerlendirme ölçeği ile hedeflenen yeterliklerin ne ölçüde kazandırıldığı ölçülmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler öğrencilerin bazı gelişmeler gösterdiklerini ortaya koymuştur. Ders öğretmeni ve okul rehber öğretmeni uygulamayı olumlu yönde değerlendirmiştir. Etkinliklerin öğrencilerin gelişimsel ve eğitsel seviyesine uygun olduğu düşünülmektedir. Etkinliklere tüm öğrenciler aktif olarak katılmış ve ilgi göstermişlerdir. Öğrenciler genel olarak bütün etkinliklerden hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Bu programdaki etkinlikler öğrenciler tarafından dikkat çekici bulunmuştur.

Uygulayıcı ve Ders Öğretmeninin Değerlendirmesi

Bu çalışma, Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı dersinin gereklerinden biri olarak gerçekleştirilmiştir. Uygulayıcının okulda çalışmıyor olması programı yürütürken çeşitli zorluklar yaşanmasına neden olmuştur. Etkinlikler uygulanırken, öğrencilerin bunu bir oyun gibi algılaması, sınıfta yabancı birinin olmasının bir tür heyecan yaratması ve rehber öğretmenin de sınıfta bulunması

gibi etkenlerden dolayı sınıfın dikkatini belli bir noktaya yoğunlaştırmada sorun yaşanmamıştır. Programın ilerleyen aşamalarında öğrencilerin ilgilerinin etkinliklerden keyif almaları yüzünden iyice arttığı düşünülmektedir. Uygulayıcı da etkinliklerden keyif almıştır ve programın amacına ulaştığını düşünmektedir. Uygulamacı öğrencilerle iyi iletişim kurduğunu, etkinliklere hakim olduğunu ve zaman kullanımının uygun olduğunu düşünmektedir.

Ders öğretmeni, başlangıçta rehberlik etkinliği ile müfredatın birlikte olamayacağını düşündüğünü, ancak etkinlik sonunda bu düşüncesinin ne kadar yersiz olduğunu ifade etmiştir. Ders öğretmeni gerçekleştirilen etkinliklerin uygun olduğu, bu etkinliklerin öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimine katkıda bulunacak nitelik olduğu, zamanın etkili kullanıldığı, uygulamacının öğrencilerin soru ve isteklerine duyarlılık gösterdiği ve kullanılan dilin öğrenciler için anlaşılır nitelikte ve uygun olduğu gibi düşünceleri olduğunu söylemiştir.

Sonuçların Değerlendirilmesi

Programın, öğrencilerin sinerji kavramını öğrenmesine, yaşama aktarabilmelerine ve insan ilişkilerdeki önemini anlamalarına; geribildirim vermeyi öğrenmelerine, geribildirim iletişimdeki yeri ve önemini anlamalarına, geribildirim çatışmayı önlemedeki yerini fark etmelerine; ekip çalışmasının önemini anlamalarına ve son olarak da ekip çalışmasının sorun çözümündeki önemini anlamalarına ilişkin farkındalık kazandırdığı düşünülmektedir. Ayrıca programın, Malazgirt ve Dandanakan savaşlarını daha iyi anlama, nedenlerini algılama ve önemlerini fark etme gibi müfredat amaçlarına hizmet ettiği de söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akman, Y. (1994) Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik servislerinde verilen konsültasyon hizmetlerinin yeri ve önemi. 1. *Eğitim Bilimleri Kongresi Kitabı*, Cilt 3, s. 984-993, Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Aydın, G. (1990). Temel eğitimde rehberlik ve psikolojik danışmanın önemi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, I; 1: 39-44.
- Kuzgun, Y. (1992). İlköğretimde rehberlik. *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 8, ss. 39-42
- Kuzgun, Y. (1992). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (Üçüncü baskı), Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2002) *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, (Editör; 12.baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yeşilyaprak, B. (2006). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri* (14. Baskı) Ankara: Nobel Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2007). *İlköğretimde Gelişimsel Rehberlik*. İstanbul, Morpa Yayınları.